

УДК 372.881.1

**FORMATION OF VALEOLOGICAL VALUES IN HEALTH-ACTIVITY
ACTIVITIES OF FUTURE TEACHER OF NATURAL DISCIPLINES
ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН**

Braslavska O./ Браславська О.В.

ORCID 0000-0003-0852-686X

Ph.D,prof./докт.пед.н., професор,

Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація. Обґрунтовано з філософських і педагогічних позицій, що здоров'я людини – найвища і абсолютна цінність особистості. Визначено сукупність валеологічних цінностей, що регламентують діяльність майбутнього вчителя природничих дисциплін. Класифікація валеологічних цінностей має важливе значення їх усвідомлення майбутнім вчителем природничих дисциплін на етапі його професійного становлення.

Ключові слова: валеологічні цінності, майбутні вчителі природничих дисциплін.

Abstract. It is justified from philosophical and pedagogical points of view that human health is the highest and absolute value of the individual. The set of valeological values that regulate the activities of the future teacher of natural sciences is determined. Classification of valeological values is important for their awareness of the future teacher of natural sciences at the stage of his professional development.

Key words: valeological values, future teachers of natural sciences.

Вступ.

У структурі ціннісних імперативів змісту сучасної освіти, поряд із завданнями освоєння накопиченої суспільством культури, особливе місце посідає формування ціннісного ставлення до природного і соціального середовища, власного здоров'я, зміна творчого потенціалу людини, розвиток її здібностей перетворювати існуючу дійсність. У зв'язку з цим аксіологічний підхід передбачає розвиток валеологічної культури особистості майбутнього вчителя, зміст якої можна розглядати як діалектичну інтегровану єдність духовних, екологічних і валеологічних цінностей.

Сукупність валеологічних цінностей як норм, що регламентують діяльність майбутнього вчителя, носить цілісний характер і виступає пізнавально-діючою системою. Вона слугує проміжною ланкою між усталеним суспільним світоглядом на проблеми навчання і виховання і спрямованістю валеологічної культури та її практичною діяльністю.

Теоретичному обґрунтуванню здоров'я людини як найвищої і абсолютної цінності людини з філософських і педагогічних позицій присвячені роботи В. Оржеховської, М. Панкратова, І. Поташника та ін.

Основний текст.

Суб'єктом цінностей і ціннісного ставлення є природа як середовище існування, біологічна основа здоров'я, джерело задоволення матеріальних і духовних потреб, естетичного задоволення, об'єкт пізнання, засіб навчання, виховання і розвитку особистості.

Цінності природи – суб'єктивна оцінка її значення, яка мотивує поведінку людини. Їх поділяють на дві основні групи: зовнішні і внутрішні. У свою чергу зовнішні цінності поділяють на матеріальні і нематеріальні. Нематеріальні цінності, звичайно вищі за цінності економічні.

Духовні, гуманістичні цінності – основа цілісності людини, її еволюції з природою і переходу до ноосфери як нового етапу розвитку біосфери. Це положення збігається з уявленням про людину як центральний елемент усього еволюційного процесу життя на Землі. Людина як результат попереднього еволюційного розвитку, адаптується до теперішніх умов оточуючого її соціального й екологічного середовища, але у сучасних умовах саме людина несе відповідальність за благополуччя і здійснення цілісного єдиного процесу еволюції на Землі. Вирішальним механізмом здійснення цієї космопланетарної функції виступає свобода особистого вибору найвищих духовних цінностей і творчої позиції природо – і здоров'язберігаючої діяльності.

Антропогенні зміни екологічної ситуації та озброєння студентів новітніми засобами впливу на природу і на себе вимагає світоглядної переорієнтації суспільства з технократичних на гуманістичні цінності, де природа і здоров'я займають одну з провідних позицій.

Ціннісне ставлення до здоров'я раніше розроблялося з позицій загальної філософсько-світоглядної проблеми і тому у нових історичних і соціально-екологічних умовах здоров'я як індивідуальна і соціальна цінність потребує нового осмислення, а також визначення ролі освіти в процесі формування

ціннісного ставлення до свого здоров'я. Ураховуючи те, що здоров'я визначається екологічним станом навколишнього середовища, то валеологічна культура – зміст і спосіб усвідомлення дійсності. Формування валеологічної культури майбутнього вчителя пов'язане з виробленням його життєвих позицій, ціннісних орієнтацій, переконань, ідеалів, норм еколого-безпечної для власного здоров'я і неруйнівної для навколишнього середовища життєдіяльності.

До валеологічних цінностей відносять:

- ✓ зміст валеологічної діяльності;
- ✓ можливості самореалізації особистості;
- ✓ суспільну оцінку валеологічної діяльності людини залежно від її користі для суспільства тощо [4].

Валеологічні цінності об'єктивні, формуються історично у ході розвитку суспільства, освіти, вищої школи і фіксуються у педагогічній науці. У процесі професійно-педагогічної підготовки майбутній вчитель природничих дисциплін оволодіває валеологічними цінностями, суб'єктивує їх. Рівень суб'єктивізації валеологічних цінностей – показник особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя природничих дисциплін, його валеологічної культури як ступеня реалізації ідеально-ціннісного, трансформації потенційного в актуальне.

Створення класифікації валеологічних цінностей має важливе значення їх усвідомлення майбутнім вчителем природничих дисциплін на етапі його професійного становлення. Особистісно-діяльнісний підхід має значний вклад на ефективність процесу формування валеологічної культури майбутнього вчителя природничих дисциплін.

Так, будь-який істотний результат педагогічної діяльності певним чином впливає на розвиток професійно-педагогічної культури вчителя. У процесі педагогічної діяльності оновлюються цінності, удосконалюються взірці культури, змінюються їх якісні і кількісні характеристики. Оволодіння майбутнім вчителем природничих дисциплін системою способів і прийомів технології педагогічної діяльності – один із показників сформованості

професійно-педагогічної культури.

Наголошуючи на провідній ролі діяльності у житті людської істоти, М. Каган писав, що її буттям як раз і є діяльність, бо саме в ній поєднуються воедино природне, соціальне й культурне – три іпостасі людини як унікальної істоти. Отже, з одного боку, характер діяльності значною мірою визначає особистісний зріст людини, а з іншого, – особистість виступає суб'єктом діяльності. Тому можна сказати, що обидва підходи – діяльнісний і особистісний – тісно взаємопов'язані між собою і взаємообумовлюють один одного. Людина як суб'єкт діяльності планує, організовує, спрямовує, коригує її. Одночасно діяльність формує людину як свій суб'єкт, особистість [2].

У структурі діяльності визначають основні елементи:

- суб'єктом діяльності є її виконавець, окрема особа, група людей, спільнота людей;
- об'єктом діяльності виступають явища, предмети зовнішнього світу, матеріальної дійсності, що існують незалежно від свідомості людини і на які спрямовується конкретний вид діяльності;
- активність суб'єкта виявляється у способі оволодіння суб'єктом та об'єктом;
- знаряддя і засоби діяльності, які становлять складну і розгалужену систему штучних органів суспільної людини, за допомогою яких вона здійснює необхідні перетворення предметів діяльності.

В умовах переходу від знаннєвої парадигми побудови педагогічного процесу до особистісно-зорієнтованої освіти:

- центром стає особистість, її індивідуальні потреби і прагнення;
- приділяється увага діяльності студента, його внутрішньому розвитку;
- навчальний матеріал стає не предметом засвоєння, а зовнішньою складовою освіти, освітнім середовищем для самостійної діяльності студента;
- відбувається зміна традиційного смислу змісту освіти і перехід до діяльнісного змісту освіти.

До основних характеристик *особистісно-діяльнісного підходу* належать:

- пріоритетність особистісно-сислової сфери студента;
- включення особистісного досвіду студента у педагогічний процес;
- культивування досвіду студента, що сприяє розвитку його як індивідуальності;
- визнання цінності спільного досвіду, цінності взаємодії викладача і студента;
- побудова освітнього процесу на основі врахування психолого-фізіологічних особливостей студентів;
- переорієнтація педагогічного процесу на формулювання і розв'язання студентами конкретних освітніх завдань;
- зміна позиції викладача-інформатора на позицію координатора [4].

Існуючи об'єктивно і маючи відносну автономність, валеологічна культура функціонує через суб'єктивний світ майбутнього вчителя природничих дисциплін, простір якого складає образ світу як образ педагогічної діяльності. Валеологічна, як і культура взагалі, суто індивідуальна, вона виключно виявляється у своїх носіях.

Узагальнюючи підходи вчених у розумінні культури, можна констатувати два моменти у валеологічній культурі.

По-перше, проблема валеологічної культури – це проблема взаємодії студентів, при якій відбувається її формування.

По-друге, валеологічна культура має особистісно-творчу природу. Актуалізація валеологічної культури відбувається в умовах соціальної взаємодії, оскільки за інших умов вона виступає лише потенційною можливістю культурної діяльності (І. Глинянов).

Висновки.

Фіксуючи результати суспільної практики людей, валеологічна культура відбиває результати людського розвитку. Цей підхід відкриває широкі можливості у дослідженні проблеми формування особистості, взаємодії культури і творчості, розвитку індивідуального стилю професійно-

педагогічної діяльності тощо. При цьому важливо відмітити, що процес творчого розвитку особистості, як процес формування валеологічної культури, обумовлений не зусиллями окремих інтелектуальних груп суспільства, а власною суспільно-перетворювальною діяльністю особистості. Валеологічні цінності виступають відносно сталими орієнтирами, за якими педагоги співвідносять своє життя і педагогічну діяльність.

Література:

1. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутнього вчителя: [монографія]/ Бобрицька В. І.– Полтава:Скайтек,2006. – 431 с.
2. Браславська О.В., Галузінська М. І., Крамська З.М. та ін. Монографія Частина 1 ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У СИСТЕМІ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ The scientific «Wissenschaft für den modernen Menschen '2022 / Science for modern man '2022» (January 30-31, 2022) 248с.
3. Васянович Г.П. Вибрані твори у 7 т./ Г.Васянович –Т.3:Педагогічна етика: навчальний посібник Львів: Норма, 2015. – 420с.
4. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання:монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.